

Asia: VN/26756/2021

Hallituksen esitys sote-uudistuksen liittyvän lainsäädännön muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1) Potilastietojen käsittely Uudellamaalla

-

2) Kuntien mahdollisuus myydä tukipalveluja hyvinvointialueelle

-

3) Väliaikaisen toimielimen oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietoja

-

4) Ensihoitokeskuksen tehtävät lääkärihelikopteritoimintaan liittyen

46 §. Ensihoitokeskus. Pykälässä säädetään ensihoitokeskuksen tehtävistä. Pykälän 1 momentin 4 kohta, jossa nyt säädetään, että erityisvastuualueen ensihoitokeskuksen tehtävänä on suunnitella ja päättää lääkärihelikopteritoiminnasta, muutettaisiin muotoon, jonka mukaan yhteistyöalueen ensihoitokeskuksen tehtävä on vastata lääkärihelikoptereiden lääketieteellisestä toiminnasta yhteistyöalueella ja sovittaa toiminta yhteen muiden ensihoitokeskusten kanssa valtakunnallisesti yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Käsityksemme mukaan esitetty lainkohdan muutos heikentäisi ensihoitokeskuksen toimivaltaa.

Tällainen ensihoitokeskuksen toimivallan heikentämiseksi lääkärihelikopteripalveluissa on tarpeeton ja vahingollinen sekä oleellisesti ristiriidassa muun sääntelyn kanssa. Muutoksen esitetty perustelu on virheellinen.

Lääkärihelikoptereiden ja ylipäänsä lääkäriyksiköiden toteuttama palvelu on ensihoitoa, ei ilmaillua. FinnHEMS Oyn toimialana on ilmaillu ensihoidon tukipalveluna. Jo tästä lähtökohdasta

lääkärihelikopteripalvelun suunnittelu kuuluu terveydenhuollon eikä ilmailualan tehtäviin. Vastaavasti lääkärihelikopteritoiminnan rahoitusrakenteet ovat kuuluneet Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vastuualueelle eikä liikenne- ja viestintäministeriön vastuualueelle, jonne ilmailuliikenne muutoin kuuluu.

Terveydenhuoltolain §39 mukaisesti sairaanhoitopiirit (hyvinvointialueet) suunnittelevat ja järjestävät ensihoitopalvelut sekä laativat em. palveluiden turvin saavutettavan palvelutasopäätöksen. Erityisvastuualueen (yhteistyöalueen) ensihoitokeskukselle on säädetty osa näistä suunnittelutehtävistä (§46). Lääkärihelikopteritoiminta ja muu lääkäriyksikkötoiminta ovat yksi tärkeä osa näitä suunniteltavia ensihoidon palveluita. Suunnittelun osana on lääkärihelikopteritoiminnan lääketieteellinen vaikuttavuus, mukaan lukien väestön tavoitettavuus ja sisällölliset valmiudet. Kuten muidenkin ensihoitoyksiköiden kohdalla, vaikuttavuus riippuu oleellisesti yksikön päivystyspaikasta. Tämän palvelun osan säätäminen muun ei-lääketieteellisen toimijan ja toimialan toimivaltaan olisi selvästi ristiriitaista säädetyn periaatteen kanssa. On hyvä myös huomioida, että noin puolet lääkärihelikopteriyksikön tehtävistä tapahtuu maakulkuneuvolla lentämisen sijaan ja on siltäkin osin toiminnaltaan ja ohjausvastuultaan rinnastettavissa yksinomaan maitse liikkuvaan lääkäriyksikköön.

Terveydenhuoltolaki velvoittaa ensihoitopalvelun suunnittelussa sen yhteensovittamiseen päivystyspalvelujen kanssa. Tämän edellytyksenä on asiantuntemus terveydenhuollon palvelukokonaisuudesta, mikä on käytettävissä hyvinvointialueilla mutta ei ilmailua toteuttavassa lentoyhtiössä (FinnHEMS Oy).

Lääkäriyksiköiden, mukaan lukien lääkärihelikopteri, päivystyspaikka vaikuttaa palvelutasopäätöksen sisältöön. Hyvinvointialueiden ja ensihoitokeskuksen olisi vaikea suunnitella palvelutasopäätöstä, mikäli palvelun toteuttamisen elementit olisivat muun tahon päätösvallassa.

Lääkärihelikopteritoiminta osana ensihoidon palveluja on luonteeltaan viranomaistoimintaa. STM on korostanut kuluneina vuosina ensihoidon viranomaistoimintaluonnetta voimakkaasti eri yhteyksissä (esim. keskeytynyt lakiesitys 13.6.2018 TH-laki §39: ”Maakunnan on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Ensihoitopalvelu on viranomaistoimintaa ja osa sosiaali- ja terveydenhuollon päivystysjärjestelmää sekä yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Ensihoitopalvelu on suunniteltava ja toteutettava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon päivystysten kanssa siten, että nämä ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan kotona annettavat päivystykselliset lähipalvelut yhdessä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden”. Viranomaistoiminnan yleisten periaatteiden kanssa olisi ristiriidassa, jos viranomaistoiminnan ohjaus- ja päätösvaltaa siirrettäisiin viranomaiselta osakeyhtiölle. Ristiriitaa pahentaa se, että tämän viranomaistoimintaa ohjaavaksi esitetyn osakeyhtiön toimialana on tukipalvelu (ilmailu), eikä edes ydintoiminta ensihoito itsessään. Mikäli lääkärihelikopteritoiminnan ohjauksen päätösvalta siirrettäisiin lento-osakeyhtiölle, ei odotettavasti toteutuisi perustuslain edellyttämä demokraattinen päätöksenteko julkisessa terveydenhuollon palvelussa. Hieman kärjistetyksi esitys voidaan rinnastaa siihen, että päätösvalta lääkäriyksikkötoiminnasta säädettäisiin Finnair Oy:lle (joka on myös valtion omistajaohjausta nauttiva ilmailupalvelun osakeyhtiö).

Esitys ensihoitokeskuksen toimivallan kaventamisesta herättää myös kysymyksen muutoksen tarpeesta. Tiedossamme ei ole yhtään syntyynyttä tilannetta, jossa ensihoitokeskuksen päätös lääkihelikopteritukikohdasta ei olisi ollut toteutettavissa tai jossa lentoyhtiön toive päivystyspaikasta parantaisi kansalaisten palveluita.

Esityksessä perustellaan lain muutosta virheellisesti siten, että muutos vastaisi tosiasiallista nykytilaa. Väite ei pidä paikkaansa. Nykyiset lääkihelikopterin päivystyspaikat perustuvat ensisijaisesti erikoissairaanhoidon suunnitteluun ja päätäntään, ei minkään lentoyhtiön päätöksiin. Lentoyhtiöiltä on sen sijaan ostettu palveluita osoitetuissa paikoissa.

Lainvalmistelun teknisestä näkökulmasta on tunnistettavissa kolme menettelytapaa, jotka ovat tosiasiallisesti vaikeuttaneet mahdollisuuksia lausua toimialaa koskevasta lakiesitysluonnoksesta. Ensinnäkin, yksittäisen ensihoitopalvelun toimivalta-asioita käsittelevän kohdan muuttaminen osana hyvinvointialueiden potilastiedon lainsäädännön muutosta on poikkeuksellinen menettely, jonka perustetta emme perusteluista tunnista. Toiseksi, STM ei ole informoinut suoraan ensihoidon toimialaa ensihoitoa koskevasta lainsäädännön muutosesityksestä. Kolmanneksi, lausunnon antamisen takaraja on ilmoitettu kahdella eri päivämäärällä STM:n sivuilla (lakiluonnosten etusivu ja lausuntopalvelu), mikä voi käytännössä osaltaan rajoittaa mahdollisuuksia lausuntojen antamiseen. Koska lainvalmistelussa edellytetään pääsääntöisesti lakimuutosten vaikutuspiirissä olevien toimialojen mahdollisuutta esittää lausunnot valmistelussa olevista säädöksistä, pidämme tässä lakimuutoksen valmistelussa nähtyjä menettelytapoja kokonaisuudessaan kyseenalaisina.

5) Muut esitysluonnoksessa ehdotetut muutokset

-

Nevalainen Ari
Kymsote (Kymenlaakson sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä) -
Hallinto